

Ο διεθνής ανταγωνισμός και το βαλκανικό σταυροδρόμι

Η απόφαση του Κοινοβουλίου της Σερβίας δημιουργεί για πρώτη φορά την διπλωματική δυνατότητα να μην μετατραπεί η αεροπορική επιδρομή του ΝΑΤΟ στην Γιουγκοσλαβία σε πλήρη πολεμική αναμέτρηση στην καρδιά της Ευρώπης.

- Πρόκειται για σαφή υποχώρηση του Βελιγραδίου απέναντι σε στρατιωτικά υπέρτερες δυνάμεις;
- Κατοχυρώθηκε η ακεραιότητα και κυριαρχία της Γιουγκοσλαβίας μέσα από την αποδοχή/επιβολή του σχήματος της «προσωρινής διεθνούς προστασίας» του Κοσσυφοπέδιου;
- Πρόκειται πράγματι για μια ευκαιρία στην Ειρήνη που καλείται να κατοχυρώσει η διεθνής εντολή, η συνθεση και η διάταξη της ΚFOR, της διεθνούς ειρηνευτικής δύναμης που πρόκειται να αναπτυχθεί στο Κοσσυφοπέδιο μετά την αναμενόμενη πλέον απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.;

Όλα αυτά πρόκειται να απαντηθούν όταν η συνεχιζόμενη, σήμερα, διπλωματική διεγκυστινίδα θα προσφέρει στην δημοσιότητα περισσότερες απαντήσεις για τα τεχταινόμενα και κυρίως όταν θα παγιωθούν οι σχέσεις ασφάλειας στο Κοσσυφοπέδιο. Όμως αρκετά συμπεράσματα μπορούμε ήδη να εξαγάγουμε από την πρό-

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο Στέλιος Αλειφαντής είναι επίκουρος καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

σφατη εντατική διπλωματία για την πορεία της ευρωπαϊκής ασφάλειας αλλά και τις κυοφορούμενες εξελίξεις του γεωπολιτικού χώρου μας.

Η de facto ενεργοποίηση της «τρόικας» Ρωσίας-Ευρωπαϊκής Ένωσης-Η.Π.Α. για την επίτευξη της ειρήνης είναι ένα γεγονός που δεν μπορεί να περάσει εντελώς απαρατήρητο από την άποψη των εκκολαπτόμενων δομών ασφάλειας στην μεταψυχροπολεμική Ευρώπη. Στην πραγματικότητα η «τρόικα» των Τσερνομίρντιν - Ακτισάρι - Τάλμποτ έρχεται να αντικαταστήσει την περίφημη «Ομάδα Επαφής», η οποία έχει διπλωματικά απονεκρωθεί, καθώς η διάσπασή της με την αποχή της Ρωσίας από τις τελικές διαδικασίες του Ραμπουιγιέ και συγκατάνευση των δυτικών δυνάμεων στην χρήση στρατιωτικής βίας από το ΝΑΤΟ εξάντλησε τον διπλωματικό της ρόλο στην διευθέτηση της κρίσης.

Σε περιόδους μεταβατικές, περιόδους διεθνούς ρευστότητας όπως αυτές της δεκαετίας του '90, τα σχήματα διπλωματικής παρέμβασης έχουν έναν καταρχήν προσωρινό χαρακτήρα. Αποτυπώνουν όμως τάσεις της διεθνούς, και ειδικότερα της ευρωπαϊκής πολιτικής και δύναται, όταν αντανακλούν διαμορφωμένες πολιτικές ισορροπίες, να καταστούν μονιμότερα σχήματα, είτε ακόμη και να διαμορφώσουν διεθνείς θεσμούς. Η αεροπορική επιδρομή του ΝΑΤΟ στην γειτονική Γιουγκοσλαβία συνιστά μια τραγική έκφραση αυτής της διεθνούς ρευστότητας και των πολιτικών ισορροπιών που διαμορφώνουν την διεθνή παρέμβαση. Παράλληλα, αυτές οι επιχειρήσεις κατά της Γιουγκοσλαβίας αποτελούν και έναν πρακτικό τρόπο διαμόρφωσης των σχέσεων ασφάλειας και κατανομής ρόλων μεταξύ των κυριότερων δυνάμεων της γηραιάς ηπείρου.

Πολλά σχόλια υπήρξαν για την «απουσία» των ισχυρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην κρίση του Κοσσυφοπεδίου και την υπερκέρασή τους από τον ισχυρό ευρωατλαντικό σύμμαχο, τις Η.Π.Α. που επιδιώκει την εμπέδωση μιας ανανεωμένης ευρωατλαντικής σχέσης με επίκεντρο την Ουάσιγκτον. Το αντίθετο είναι περισσότερο ακριβές: Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία συμφώνησαν εξαρχής με την έναρξη των στρατιωτικών επιχειρήσεων του ΝΑΤΟ. Δεν υπήρξε δισταγμός ή υπερκέραση λόγω αδυναμίας. Αυτό είναι ίσως η πολιτική πραγματικότητα για τα μικρότερα κράτη του ΝΑΤΟ που απρόβουμα συμφώνησαν ή διαφώνησαν αλλά δεν μπλόκαραν τις σχετικές αποφάσεις ακολουθώντας μια πολιτική «μη-εμπλοκής» στις εχθροπραξίες (όπως η Ελλάδα). Όσο για τις Η.Π.Α., αγνοώντας τις αντιρρήσεις της Μόσχας – του πέμπτου εταίρου στην «Ομάδα Επαφής» – για στρατιωτικά μέτρα, η Ουάσιγκτον προωθώντας την στρατιωτική λύση αποφάσισε να καταδείξει το μειωμένο εύρος της διεθνούς επιρροής που έχει σήμερα η Ρωσία. Διεθνές παρά τοπικό λοιπόν ενδιαφέρον των Η.Π.Α. αλλά ταυτόχρονα και απόπειρα ολοκλήρωσης του αμερικανικού στρατηγικού σχεδιασμού στο βαλκανικό σταυροδρόμι. Αποτελεί κυρίως μια κατηγορηματική εκδήλωση της πολιτικής βούλησης της Ουάσιγκτον να οριοθετήσει τις σχέσεις της με την Ρωσία του Γεβγένι Πριμακόφ. Η αρχική διπλωματική δραστηριότητα του Πριμακόφ στο Βελιγράδι αντιμετωπίστηκε με παγερή αδιαφορία. Η Ουάσιγκτον δεν ασχολήθηκε διόλου με την επίσκεψη Πριμακόφ,

η Βόννη απλώς περιορίστηκε να απορρίψει την πολιτική βάση της ως ανεπαρκή.

Ωστόσο ο Πριμακόφ έκανε αυτό ακριβώς που έδειξε και στο παρελθόν ξέρεi πολύ καλά να κάνει: έβαλε την Μόσχα και πάλι στο προσκήνιο της διπλωματικής σκηνής καταδικάζοντας την στρατιωτική λύση και προσφέροντας (μαζί με την Κίνα) τα ζωτικά αναγκαία διπλωματικά ερείσματα στο Βελιγράδι να αντέξει την στρατιωτική πίεση. Η πολιτικο-στρατιωτική ελίτ της Μόσχας προέβλεψε ότι η αδυναμία των αεροπορικών επιδρομών να παραγάγουν στρατιωτική νίκη θα οδηγήσει στο δίλημμα της κλιμάκωσης των χερσαίων επιχειρήσεων ή της διπλωματικής λύσης.

Το στρατιωτικό αδιέξοδο των βομβαρδισμών, οι έντονες κριτικές από στρατιωτικούς επιτελείς του NATO ότι οι πολιτικές επιφυλάξεις στην χρήση χερσαίων δυνάμεων, η δυστοκία ακόμη και στην χρήση των Απάτσι, ανέτρεπαν κάθε στρατιωτική επιχειρησιακή λογική που τελεί κάτω από πίεση χρόνου λόγω καιρικών συνθηκών και μάλιστα σε μια δύσβατη απομονωμένη ορεινή περιοχή, η πίεση διαχείρισης ενός τεράστιου όγκου Αλβανών προσφύγων που αποσταθεροποιεί Σκόπια και Αλβανία, ενίσχυσαν όλες εκείνες τις φωνές στην Ευρώπη που έβλεπαν τις συνέπειες μιας μακρόχρονης πολεμικής αναμέτρησης να παραλύει την πολιτική και οικονομική ατζέντα της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Η ίδια η Ουάσιγκτον αναγκάστηκε, τελικά να «αδειάσει» τον Τ. Μπλαιρ, όταν αυτός προσπάθησε μάταια να θέσει στην πολιτική ατζέντα του NATO την άμεση προοπτική των χερσαίων επιχειρήσεων ξεσηκώνοντας την πολιτική άρνηση Γερμανίας, Γαλλίας, Ιταλίας και άλλων ευρωπαϊκών κρατών.

Όταν ο Μπορίς Γιέλτσιν απομάκρυνε για εσωτερικούς πολιτικούς λόγους από την πρωθυπουργία τον Πριμακόφ, η Μόσχα ήταν ήδη και πάλι στο επίκεντρο της διεθνούς διπλωματίας για πολιτική λύση στο Κόσοβο και το Βελιγράδι καταλάβαινε ότι απαιτείτο πλέον διπλωματική ευελιξία με ορίζοντα την μεταπολεμική εποχή. Η απελευθέρωση των Αμερικανών στρατιωτών, η διαταγή ανάκλησης των σερβικών στρατιωτικών δυνάμεων από την περιοχή και κυρίως η «έξοδος» του ειρηνιστή Ι. Ρουγκόβα από την Γιουγκοσλαβία υπήρξαν πτυχές μιας τέτοιας πολιτικής προσπάθειας που όμως η Δύση επιχείρησε να τις αποσυνδέσει από το μεταπολεμικό πολιτικό μέλλον του Σ. Μιλόσεβιτς μετατρέποντάς τον σε υπόδικο στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Αποσύροντας η Μόσχα την πολιτικο-διπλωματική στήριξη στο Βελιγράδι για την συνέχιση της αντίστασης στην επίθεση του NATO, ταυτόχρονα εγγυήθηκε μέσω της ανάπτυξης ρωσικών δυνάμεων στο Βελιγράδι την κυριαρχία της Γιουγκοσλαβίας σ' ένα αυτόνομο Κοσσυφοπέδιο και την επίτευξη της αποχώρησης των σερβικών δυνάμεων με απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. που δεν θα νομιμοποιούσε την επίθεση του NATO και θα είχε την πολιτική ευθύνη της ειρηνευτικής δύναμης στο Κόσοβο. Ο έμπειρος πολιτικός Βίκτωρ Τσερνομίρντιν επιχείρησε να ενισχύσει το ρωσικό διπλωματικό βάρος στην Δύση επιτυγχάνοντας την ποθητή για όλους πλέον πολιτική διέξοδο.

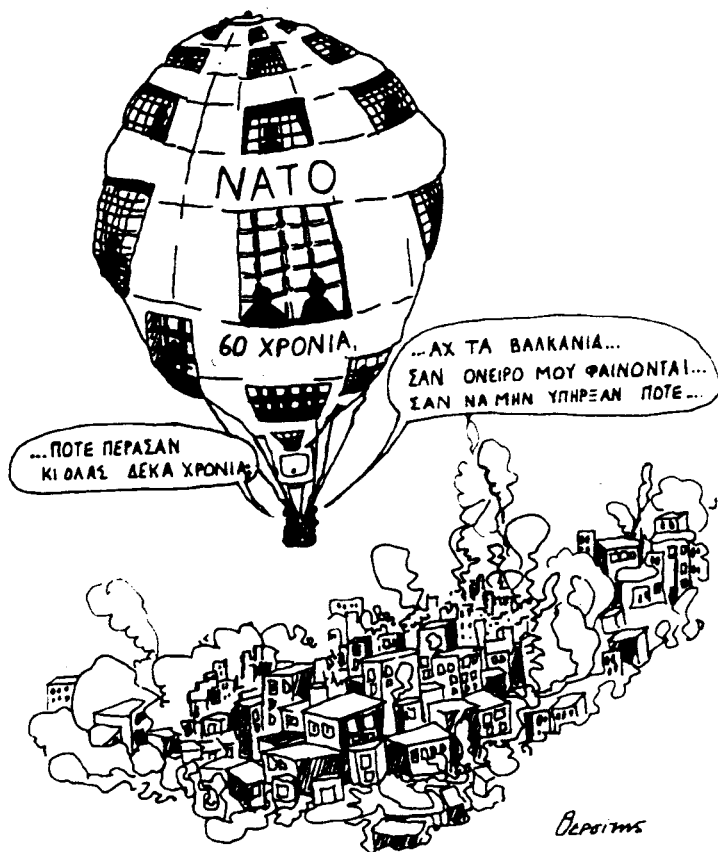
Είναι η περίοδος του Φιλανδού Αχτισάρι, ειδικού απεσταλμένου της Ευρωπαϊ-

κής Ένωσης που πλέον επιδιώκει συστηματικά να συμβάλει στην διαμόρφωση μιας «στρατηγικής εξόδου» του NATO από την κρίση. Όπως στην Ευρωπαϊκή Ένωση «εσωτερικοί λόγοι» – τα ζητήματα εσωτερικής σταθεροποίησης της ενοποιητικής διαδικασίας αλλά και οι ευρω-εκλογές – συνέβαλαν στην επιτάχυνση της προσφυγής σε διπλωματική λύση, έτσι και στις Η.Π.Α. η μεγάλη αναμέτρηση των προεδρικών εκλογών λειτουργεί αποτρεπτικά σε μια παρατεταμένη και με απώλειες σύγκρουση στην Γιουγκοσλαβία. Ό,τι απέμεινε να κάνει ο Σ. Τάλμποτ, ως μέρος της «τρίοικας», είναι να επιταχύνει μια διπλωματική διέξοδο που να αντανακλά σε πολιτικό επίπεδο αυτό που θα ήταν, ίσως, χρονικά αναπόφευκτο να γίνει: την δύσκολη στρατιωτική νίκη του NATO σ' ένα χειραίο πόλεμο που δεν ξεκίνησε γιατί κανείς δεν τον ήθελε.

Η απόφαση του G-8 αντανακλούσε την επίτευξη ενός πολιτικού συμβιβασμού ανάμεσα στο NATO και την Γιουγκοσλαβία ως την μόνη στρατηγική εξόδου από την πολεμική αναμέτρηση. Ένας πολιτικός συμβιβασμός που βασίστηκε στις ρωσικές προτάσεις. Το γεγονός ότι οι Η.Π.Α. δεν περιορίστηκαν μόνο στην προπαγανδιστική θριαμβολογία, αλλά επιχείρησαν στην πράξη, αγνοώντας την ουσία των συμφωνηθέντων έναντι των Ρώσων και των Σέρβων, να συμπεριφερθούν ωσάν να υπήρξε στρατιωτική νίκη και όχι ένας επιβεδλημένος συμβιβασμός. Η πρακτική αυτή κινδύνευσε την τελευταία στιγμή να τινάζει στον αέρα την πολιτική συμφωνία του G-8. Στις συνομιλίες στα σύνορα με τα Σκόπια για την αποχώρηση των σερβικών δυνάμεων το NATO προσήλθε όχι για να παραχθεί μια συμφωνημένη τυπική διαδικασία απόσυρσης του σερβικού και εισόδου της ειρηνευτικής δύναμης αλλά να ανακοινώσει τελεσιγραφικά τους όρους αυτής της διαδικασίας – αποτέλεσμα η σερβική στρατιωτική αποστολή που προσήλθε χωρίς κανένα αίσθημα ηττημένου να διακόψει τις συζητήσεις. Στις αμερικανο-ρωσικές συνομιλίες στην Μόσχα για τον ρόλο των ρωσικών δυνάμεων στην ειρηνευτική δύναμη οι Η.Π.Α. όχι μόνο προσπάθησαν να αναιρέσουν το πνεύμα της πολιτικής συμφωνίας των G-8 αλλά και κωλυσιεργούσαν με σκοπό η προώθηση των δυνάμεων του NATO να επιβάλει τετελεσμένες ρυθμίσεις – αποτέλεσμα ακόμη και ο ίδιος ο Μ. Γιέλτσιν να αναγκαστεί να εγκρίνει την αστραπιαία επιχείρηση προέλασης των ρωσικών δυνάμεων στην Πρίστινα και την κατάληψη του αεροδρομίου της πόλης, της μεγάλης βάσης Στατίνα, σε μια συμβολική επίδειξη της ρωσικής βούλησης να τεθεί τέλος στην αγνόηση της Μόσχας. Το μήνυμα ήταν σαφές: αν στο Κοσσυφοπέδιο, μια περιοχή στην οποία η Ρωσία δεν έχει μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου άμεση γεωγραφική γειτνίαση, μπορεί να κάνει αισθητή την παρουσία της, στο «εγγύς εξωτερικό» της – για παράδειγμα στον Καύκασο και στην Κασπία – εννοεί να υπερασπίσει την αμερικανική διπλωματική προσπάθεια της τελευταίας στιγμής για να επιτευχθεί ο κύριος αμερικανικός στόχος: η είσοδος της διεθνούς ειρηνευτικής δύναμης στο Κόσοβο. Πίσω από τα ζητήματα κύρους και τις προεκλογικές σκοπιμότητες υπήρχε η αδυσώπητη στρατιωτική πραγματικότητα ότι το NATO δεν θα μπορούσε να εισέλθει στο Κόσοβο εκτός αν οι Σέρβοι το επέτρεπαν. Όχι τουλάχιστον χωρίς έναν χρονοόρο και με μεγάλες απώλειες χειραίο πόλεμο. Αλλά

από την στιγμή που οι δυνάμεις του NATO θα ήταν μέσα στο Κόσοβο οι Σέρβοι δεν θα είχαν καμία δυνατότητα σοβαρής στρατιωτικής αντίστασης. Η αμερικανική διπλωματία έπρεπε να πείσει το Βελιγράδι να επιτρέψει την είσοδο των δυνάμεων του NATO από τις ισχυρές συνοριακές αμυντικές γραμμές τους. Και για να γίνει αυτό έπρεπε να βρεθεί τρόπος η Ρωσία να παίζει έναν εποικοδομητικό ρόλο προσφέροντας ταυτόχρονα χώρο και ρόλο για τους Ρώσους στο Κόσοβο και ενισχύοντας τις τριβές ανάμεσα στους «μετριοπαθείς» του Τσερνομίρντιν και την «αδιάλλακτη» ρωσική στρατιωτική ηγεσία. Η επιτυχής αμερικανική διπλωματία της τελευταίας στιγμής οδήγησε έναν προβληματικό πόλεμο σε διπλωματική νίκη. Η απόφαση του σερβικού Κοινοβουλίου απέτρεψε πλέον οριστικά αυτήν την εκδοχή των χειραίων επιχειρήσεων. Πρόκειται για «φυγή προς τα εμπρός» για όλους τους εμπλεκόμενους.

Η εφαρμογή μιας αναμενόμενης απόφασης του Ο.Η.Ε. θα είναι περισσότερο δύσκολη από εκείνη της Βοσνίας, όμως το ίδιο εφικτή εάν τα εμπλεκόμενα μέρη παραμείνουν προσκολλημένα στην «πρώτη προτεραιότητα»: την εμπέδωση της ειρήνης. Στην πραγματικότητα οι Η.Π.Α. «απέσπασαν» από την Σερβία και ανέ-

λαβαν οι ίδιες πλέον το μεγάλο πολιτικό βάρος της διαχείρισης του αλβανικού εθνικού προβλήματος στα Βαλκάνια. Ίσως πολύ σύντομα χρειαστούν και πάλι την συμβολή ενός μεταπολεμικού Βελιγραδίου για την διατήρηση της περιφερειακής ισορροπίας εάν η ακεραιότητα των Σκοπίων εξακολουθήσει να είναι προτεραιότητα έναντι των αλυτρωτικών φιλοδοξιών μιας «μεγάλης Αλβανίας». Η εκδοχή της «προσωρινής διεθνούς προστασίας» του Κοσσυφοπεδίου μπορεί να είναι μια πολιτικά βολική λύση για όλους, εάν οι Η.Π.Α. εγκαταλείψουν οριστικά την πολιτική διεθνούς πίεσης και απομόνωσης της Γιουγκοσλαβίας, εάν δηλαδή η Ουάσιγκτον μείνει προσκολλημένη στην «μεγάλη εικόνα»: την εμπέδωση της επιδιωκόμενης από το ΝΑΤΟ ευρω-ατλαντικής τάξης ασφάλειας στην Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη.

Αλλά και έτσι, η ευρω-ατλαντική τάξη ασφάλειας δεν έχει ακόμη σταθεροποιηθεί στην Ευρώπη — όχι μόνο γιατί οι σχέσεις Η.Π.Α.-Ε.Ε. είναι σε διαμόρφωση, αλλά και γιατί η κρίσιμη περιοχή Μαύρης Θάλασσας-Καυκάσου παραμένει ακόμη σε αστάθεια και αρκετά μακριά από την ευρω-ατλαντική προοπτική. Τόσο στα Βαλκάνια, όσο και στον Καύκασο η Ρωσία δεν μπορεί να αγνοηθεί ως κύριος στρατηγικός εταίρος. Αν κάτι τέτοιο συμβεί — ιδιαίτερα στον Καύκασο το «μαλακό υπογάστριο» της Ρωσίας — τότε μια νέα ευρύτερων διαστάσεων σύγκρουση πρέπει σύντομα να αναμένεται.

Ο πόλεμος στο Κόσοβο, στην ίδια την Ευρώπη όπου η σταθερότητά της ταυτίστηκε με τα διεθνή σύνορα, οριοθετεί την έναρξη μιας νέας περιόδου στη διεθνή πολιτική. Κύριο χαρακτηριστικό της η σχετική πλέον σημασία των διεθνών συνόρων και της εθνικής κυριαρχίας. Τα απαραβίαστα διεθνή σύνορα δεν είναι πλέον το άδυτο της ευρωπαϊκής σταθερότητας. Η επιβολή «διεθνούς ελέγχου» — η εγκαθίδρυση μιας σύγχρονης εκδοχής του «διεθνούς προτεκτοράτου» είναι η απάντηση της ευρω-ατλαντικής διεθνούς τάξης πραγμάτων στην περιφερειακή αστάθεια που παράγουν αγεφύρωτες εθνικές αντιθέσεις. Με την διπλωματία ή την βία, σ' ένα κόσμο ολοκλήρωσης και παγκοσμιοποίησης, οι διεθνείς δυνάμεις, που προσβέβουν την ευρω-ατλαντική διεθνή τάξη, επιχειρούν μια νέα σταθερότητα σε περιοχές που έχουν ή αποκτούν χαρακτήρα «γκριζας ζώνης». Ειδικότερα μάλιστα όταν σ' αυτές τις περιοχές η ένταση των τοπικών αντιθέσεων απειλεί ευθέως τα στρατηγικά στηρίγματα της αναδυόμενης ευρω-ατλαντικής σταθερότητας. Στο Κόσοβο οι αναθεωρητικές των συνόρων αλβανικές πολιτικές δυνάμεις του ΚΛΑ και της Αλβανίας υπερίσχυσαν της όποιας προοπτικής πρέσβευε η προσέγγιση Νάνο-Μιλόσεβιτς στην Διαβαλκανική Συνάντηση Κορυφής της Κρήτης (1997). Κυρίως όμως επιτάχυναν, με την ένταση και την σύγκρουση στο Κόσοβο, την διεθνή παρέμβαση και τελικά την στρατιωτική επέμβαση. Ο ρόλος αυτών των αναθεωρητικών δυνάμεων ήταν σχετικά εφικτός γιατί οικοδομήθηκε πάνω στην σκληρή διεθνή απομόνωση του Βελιγραδίου και σε στρατηγικά ενδιαφέροντα αιχμής των Η.Π.Α. Είναι τα ίδια στρατηγικά ενδιαφέροντα που οδήγησαν στην Συμφωνία της Ουάσιγκτον των Μπαρζανί-Ταλαμπανί, των Κούρδων ηγετών του Β. Ιράκ, δηλαδή στην άλλη άκρη ενός γεωπολιτικού χώρου που επίσης καλύπτεται από

τις ρυθμίσεις των Συνθηκών των Σεβρών και της Λωζάννης, μια Συμφωνία που προωπώνει την τριχοτόμηση του Ιράκ.

Οι σύγχρονες γεωπολιτικές αναταράξεις επιδρούν άμεσα στο διεθνές πλαίσιο και στις περιφερειακές συνθήκες της ελληνικής ασφάλειας στο Αιγαίο, δηλαδή στο κύρος των προνοιών της Λωζάννης που μας αφορούν. Πρόκειται για το ίδιο κρίσιμο ερώτημα:

- Μπορούν οι αναθεωρητικές διεκδικήσεις της Άγκυρας να επικαλυφθούν από τα στρατηγικά ενδιαφέροντα των Η.Π.Α. ή ο ελληνικός γεωστρατηγικός έλεγχος του Αιγαίου που εξασφαλίζει την ασφάλεια των ανατολικών ελληνικών νησιών συνεχίζει να αποτελεί την βάση του ευρω-ατλαντικού πλέγματος ασφάλειας όπως έγινε στην μεταπολεμική περίοδο;

Μια ευνοϊκή για την Άγκυρα εξέλιξη πάγια βασίζεται στην τουρκική πρόκληση έντασης και τριβών στο Αιγαίο. Ένταση-πρόσκληση για διεθνή διαμεσολάβηση σε de facto ελληνο-τουρκική διαπραγματεύση ή έμμεσες κανονιστικές ρυθμίσεις σε διάφορα διεθνή fora (NATO, ICAO, κ.α.). Από την άλλη πλευρά, η όποια τουρκική απόπειρα για ελεγχόμενες κρίσεις στο Αιγαίο, ακόμη και αν αποτύχει ως μέθοδος εξαναγκαστικής διπλωματίας σε βάρος της Ελλάδος, θα έχει ήδη προκαλέσει την διεθνή ανάμειξη όπως άλλωστε στις κρίσεις του 1974, 1976, 1987 και τέλος του 1996. Μια ευνοϊκή για την Αθήνα εξέλιξη συνίσταται στην διπλωματική διορατικότητα και ικανότητα και στην διαπραγματευτική ισχύ της αμυντικής επάρκειας που αυξάνει το κόστος αναθεώρησης όταν εκπληρώνει την αρχή της εθνικής κυριαρχίας σ' ένα χώρο: «δεν αρκεί μόνο να έχεις, αλλά και να κατέχεις».

Το στρατηγικό περιβάλλον στα Βαλκάνια έχει αλλάξει. Μια νέα "τάξη πραγμάτων" εμπεδώνεται και η Ελλάδα οφείλει να αξιολογήσει τις επιπτώσεις της και να επιδράσει σ' αυτές τις εξελίξεις με τρόπο εποικοδομητικό για την ελληνική ασφάλεια. Η διαδικασία ένταξης των Βαλκανίων σ' αυτήν την νέα "ευρω-ατλαντική τάξη" δημιουργεί με καταλυτικό τρόπο νέες περιφερειακές δομές ασφάλειας και συνίσταται σε δύο διαστάσεις: την ευρω-ατλαντική ενσωμάτωση/σταθεροποίηση των Βαλκανίων και τον νέο περιφερειακό ρόλο της νοτιο-ανατολικής πτέρυγας του NATO και των συνδεδεμένων μ' αυτήν συμμάχων και εταίρων. Πρόκειται για μία κατάσταση που απαιτεί ενεργητικό ρόλο στις νέες ρυθμίσεις ασφάλειας της περιοχής και στο σύνολο των διαβαλκανικών σχέσεων. Το ζητούμενο για την Ελλάδα είναι αν ενισχύονται ή αναιρούνται οι γεωπολιτικές ισορροπίες πάνω στις οποίες βασίζεται η ελληνική ασφάλεια και ειδικότερα εάν τα διεθνή σύνορα στα Βαλκάνια και στην ελληνο-τουρκική μεθοριακή γραμμή παραμένουν σταθερά.

Τα τελευταία χρόνια οι ελληνο-τουρκικές σχέσεις έχουν εισέλθει σε μιαν άκρως ευαίσθητη φάση. Ο πόλεμος στο Κόσοβο ανάδειξε και πάλι την ισορροπία στρατιωτικών δυνάμεων ως τον κρίσιμο παράγοντα ασφάλειας και παράλληλα έθεσε το ερώτημα αν η νέα διεθνής πρακτική δύναται να ενθαρρύνει τις διεκδικήσεις και τους τυχοδιωκτισμούς της Άγκυρας στο Αιγαίο.